

Analiza potencijalnih efekata povećanja minimalne plate u FBiH

Centar za politike i upravljanje
jun 2021

Naslov:

Analiza potencijalnih efekata povećanja minimalne plate u Federaciji BiH

Autor:

Adnan Muminović

Recenzija i stručni pregled:

Lejla Dragnić

Urednik:

Adis Muhović

Izdavač:

Centar za politike i upravljanje

Godina:

2021

Adresa izdavača:

Antuna Branka Šimića 2b, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Kontakt:

info@cpu.org.ba; www.cpu.org.ba

Ovu publikaciju izradio je Centar za politike i upravljanje kroz projekat „Promoviranje odgovornih ekonomskih politika“ koji je podržan od **Centre for International Private Enterprise - CIPE**.

Stavovi i mišljenja izneseni u ovom dokumentu u potpunosti su stavovi Centra za politike i upravljanje i ne moraju nužno odražavati stavove CIPE.

Centar za politike i upravljanje
Sarajevo, juli 2021

Sadržaj

Sažetak.....	2
Pozadina	2
Koji je značaj minimalne plate? Svrha i mogući negativni efekti.....	3
Minimalna plata u Federaciji BiH	4
Kako se utvrđuje minimalna plata u FBiH?.....	4
Poređenje sa drugim sistemima	4
Efekti rasta minimalne plate	6
Šta rast minimalne plate znači za privatni sektor?	6
Šta rast minimalne plate znači za poslodavce i izvozni sektor?	7
Šta rast minimalne plate znači za javne prihode?.....	9
Šta rast minimalne plate znači za kupovnu moć radnika?.....	11
Šta rast minimalne plate znači za plate u javnim preduzećima?	12
Slučaj Slovenije.....	12
Zaključak.....	12
Reference	13

Sažetak

Minimalna plata u Federaciji Bosne i Hercegovine je posljednji put utvrđena 2016. godine i nema sumnje da je potrebno njeno povećanje. Pretjerano i naglo povećanje, međutim, može dovesti do neželjenih posljedica i ugroziti upravo one skupine radnike kojima se nastoji pomoći. Između ostalog, može dovesti do rasta nezaposlenosti mladih i žena, ugroziti konkurentnost privatnog sektora, te dovesti do značajnog rasta plata u javnim preduzećima, čak i onih radnika koji u ovom trenutku zarađuju znatno više od minimalne plate. Stoga ključno pitanje postaje pronalazak balansa između realnih potreba i nerealnih zahtjeva i ova Analiza ima za cilj da pruži nekoliko smjernica.

Pozadina

Minimalna plata u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) je posljednji put utvrđena 2016. godine u iznosu od 406,56 KM. Od tada do danas, prosječna plata se povećala za nešto više od 130 KM, dok su cijene (prema indeksu potrošačkih cijena) porasle za 4.5 posto.

Stoga nema sumnje da je došlo vrijeme da se minimalna plata u FBiH uskladi, odnosno poveća. Međutim, ključno pitanje ostaje za koliko? U vrijeme objavljivanja ove analize, u medijima se mogu pročitati zahtjevi prema kojima bi minimalnu platu trebalo povećati na 1.000 KM, čime bi ona iznosila nešto više od 100 posto prosječne plate koja se trenutno isplaćuje u FBiH, što ukazuje na neodrživost i populizam ovakvih prijedloga. Cilj ove analize je da na nepristrasan i objektivan način priču o minimalnoj plati stavi u kontekst ekonomskih kretanja u Federaciji BiH, pruži nekoliko smjernica i ukaže na moguće negativne efekte povećanja minimalne plate u FBiH.¹

---

¹ Potrebno je napomenuti da je ova Analiza rađena u okviru trenutno važećih zakona, uključujući Zakon o doprinosima i Zakon o porezu na dohodak do čijih bi izmjena moglo doći u narednom periodu.

Koji je značaj minimalne plate? Svrha i mogući negativni efekti

Iako propisi o minimalnoj plati imaju višestoljetnu tradiciju, oni su tek krajem 19. stoljeća postali dio nacionalnog zakonodavstva, počevši u Novom Zelandu i Australiji, nakon čega su se prošili na ostale dijelove svijeta. Početkom ove godine, 21 od 27 članica Evropske unije ima propisanu minimalnu platu na državnom nivou, dok se u Danskoj, Finskoj, Švedskoj, Italiji, Austriji i na Kipru ona utvrđuje kolektivnim pregovaranjem između sindikata i poslodavaca.

Historijski gledano, ona je bila koliko ekonomsko toliko i socijalno pitanje. Njen cilj je bio da radnike zaštiti od neprimjereno niske plate, omogući im pristojan život, te smanji siromaštvo i nejednakost u društvu. S druge strane, međutim, ona je povezana i sa značajnim posljedicama, uključujući rast nezaposlenosti upravo onih kategorija društva kojima se želi pomoći. Ona također utiče na profitabilnost, međunarodnu konkurentnost, cijene i poticaje na tržištu, što su samo neki od faktora koji se trebaju uzeti u obzir pri odlučivanju o visini minimalne plate.

Zašto je rast minimalne plate povezan s rastom nezaposlenosti? Bez intervencije države, cijena rada se određuje na tržištu tako što se izjednačavaju ponuda i potražnja za radom. Ukoliko se nivo minimalne plate utvrdi iznad ravnotežnog nivoa, postojat će više ljudi koji su spremni da rade za veću satnicu, ali posljedično i manje poslodavaca koji su spremni da ponude posao po toj satnici što rezultira povećanjem nezaposlenosti. Drugim riječima, minimalna plata povećava dohotke ljudi koji imaju posao i koji uspiju da ga zadrže, dok istovremeno smanjuje dohodak onih koji su u potrazi za poslom, ili koji su zbog njenog povećanja ostali bez posla. Pa ipak, za neke će gubitak radnih mjesta biti cijena koju je potrebno platiti kako bi se povećao dohodak najsiromašnijih radnika.

U ekonomskoj nauci je dugo postojao konsenzus prema kojem rast minimalne plate neminovno dovodi i do rasta nezaposlenosti, posebno mladih. Tako je prije nešto manje od tri decenije OECD objavio svoje viđenje poželjnih politika rada u istaknutom izvještaju *Jobs Study* u kojem preporučuje zemljama da "preispitaju ulogu zakonski utvrđenih minimalnih plata kao instrumenta za postizanje redistributivnih ciljeva i pređu na direktne instrumente (OECD, 1994)."

Nadalje, treba imati na umu da njen uticaj nije jednak za sve ljude na tržištu rada. Primjera radi, prema *Analizi potrebnih vještina za softversku industriju u Bosni i Hercegovini* koja je objavljena prošle godine, prosječna neto plata u IT sektoru u Federaciji BiH iznosi 1.607 KM. Dakle, utvrđivanje minimalne plate nema nikakvog uticaja na visokokvalificirane radnike i one sa značajnim radnim iskustvom koji ionako ostvaruju veće prihode. S druge strane, minimalna plata ima dalekosežne posljedice za one sa nedovoljnim vještinama i bez radnog iskustva. Ovo se između ostalog odnosi na mlade ljude koji će rado prihvatiti da rade po nižoj satnici kako bi stekli neko radnog iskustvo i ušli na tržište rada.

Pa ipak, uvjerenje prema kojem rast minimalne plate uvijek dovodi do rasta nezaposlenosti je počelo da se mijenja sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća s novim valom istraživanja poznat kao *New Minimum Wage Research*. Tako je prije nekoliko godina OECD (2018) ažurirao već pomenuti izvještaj iz 1994. godine u kojem ističe da minimalna plata ne mora imati štetan uticaj na zaposlenost ukoliko je umjerena i dobro osmišljena. Do sličnog zaključka su nešto prije toga zajednički došli MMF, Svjetska banka, OECD i MOR u izvještaju koji je objavljen 2012. godine. Međutim, neslaganja među ekonomistima još uvijek traju.

Konačno, u naučnom radu koji je objavljen ove godine, jedan od vodećih ekonomista tržišta rada u Evropi, Alan Manning (2021, str. 22) ističe da bez obzira na neodređene efekte minimalne plate na zaposlenost "naravno postoji određeni nivo minimalne plate pri kojem će zaposlenost značajno pasti." Stoga je ključno pitanje zapravo koji je to nivo i kako ga tačno utvrditi u FBiH. Primjer iz Slovenije koji je prikazan na kraju ove analize treba da posluži kao svojevrsno upozorenje.

Pošto se minimalna plata tiče i društvene pravednosti, utvrđivanje iznosa nije samo empirijsko pitanje. Jedan od načina da se ona utvrdi i stavi u društveni kontekst je kroz poređenje sa drugim državama i regijama. Prije nego što pređemo na taj dio, u nastavku će biti ukratko i izložen način na koji se minimalna plata trenutno utvrđuje u FBiH.

Minimalna plata u Federaciji BiH

Kako se utvrđuje minimalna plata u FBiH?

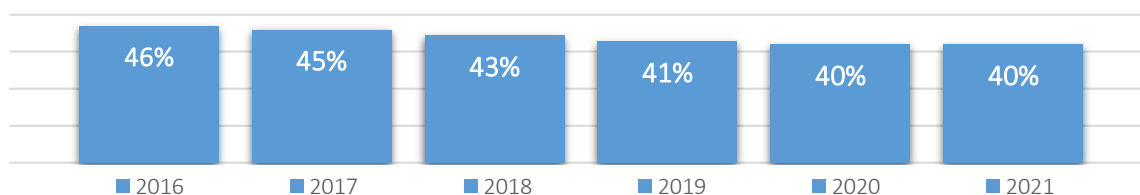
Član 3. Konvencije br. 131 Međunarodne organizacije rada (MOR) koju je ratificirala i Bosna i Hercegovina, propisuje elemente koji se trebaju uzeti u obzir pri utvrđivanju minimalne plate i uključuju (i) potrebe radnika i njihovih porodica, uzimajući u obzir opšti nivo plata u zemlji, troškove života, davanja iz socijalnih osiguranja i relativni životni standard drugih društvenih grupa, te (ii) ekonomske faktore, uključujući zahtjeve za ekonomskim razvojem, nivo produktivnosti kao i poželjnost postizanja i održavanja visokog nivoa zaposlenosti. Na ovaj način je i MOR priznao da postoji određeni sukob između minimalne plate i zaposlenosti.

Još značajnije, prema članu 78. Zakona o radu, Vlada Federacije BiH utvrđuje minimalnu platu nakon konsultacija sa Ekonomsko-socijalnim vijećem. Pri tome, Vlada na prijedlog Federalnog ministarstva finansija i u saradnji sa Federalnim zavodom za programiranje razvoja, donosi propis kojim utvrđuje metodologiju izračuna i usklađivanja najniže plate. Do danas, metodologija još uvijek nije usvojena na Vladi Federacije BiH. Prema informacijama kojima raspolaže autor, njen okvir postoji i uključuje razne ekonomske indikatore poput stanja na tržištu rada, praga siromaštva itd., koji imaju za cilj da pitanje minimalne plate depolitiziraju i svedu u realne ekonomske okvire.

Poređenje sa drugim sistemima

Kao što je rečeno u uvodnom dijelu ove Analize, minimalna plata u Federaciji BiH trenutno iznosi 406,56 KM² (oko 208€) i posljednji put je utvrđena u februaru 2016. godine Opštim kolektivnim ugovorom za teritoriju FBiH. Pošto je od tada došlo do povećanja prosječne plate u FBiH, udio minimalne plate u prosječnoj plati se smanjio s 46 na 40 posto, što ukazuje na potrebu njenog usklađivanja.

Grafikon 1: Udio minimalne plate u prosječnoj plati u Federaciji BiH od 2016. godine do danas

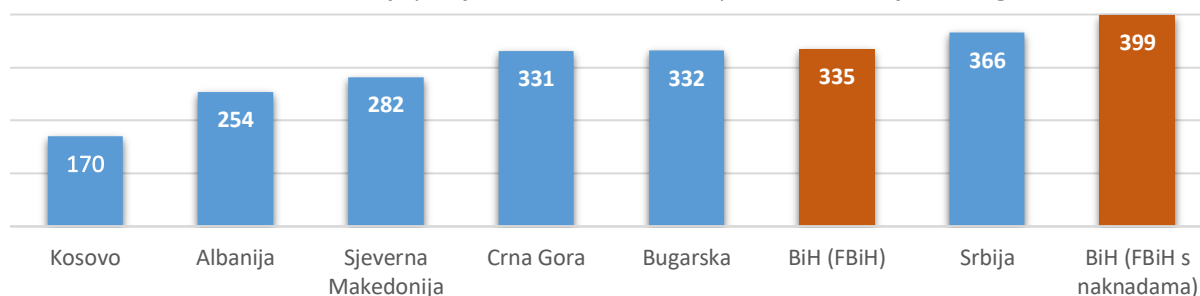
Izvor: Federalni zavod za statistiku

Podatke o minimalnoj plati u Evropskoj uniji, te zemljama kandidatima dva puta godišnje objavljuje Eurostat. Prema posljednjim podacima, minimalna plata u zemljama okruženja iznosi 242€ u Albaniji, 282€ u Sjevernoj Makedoniji, 331€ u Crnoj Gori i 366€ u Srbiji. Da bi FBiH uporedili sa državama regije i Evrope, potrebno je imati na umu dvije stvari.

² Zbog svih obračuna koji slijede, važno je napomenuti da minimalna plata uključuje porez na dohodak, tako da je iznos najniže plate koju radnici primaju "na ruke" zapravo manji i iznosi 395.90 KM. Ukupni bruto trošak plate na ovaj iznos, dakle doprinosi na teret poslodavca i uposlenika, porez na dohodak i ostale naknade iznosi oko 658 KM (335€).

Prvo, gore navedeni podaci Eurostata su u brutu, dakle uključuju sve poreze i doprinose koji se obračunavaju na minimalnu platu. Drugo, FBiH je specifična po tome što se na njenoj teritoriji još uvijek isplaćuju neoporezive naknade (poput toplog obroka, prevoza i regresa), zbog čega su konačna primanja radnika zapravo viša od propisane minimalne plate.³ Dakle, ukoliko se minimalna plata u Federaciji BiH radi uporedivosti sa zemljama regiona preračuna u brutu, ona trenutno iznosi oko 335€, što znači da je veća nego u Albaniji, Sjevernoj Makedoniji, Crnoj Gori i Bugarskoj. Kada se na ovo dodaju još prosječne neoporezive naknade (oko 64€), ona je veća i od one koja se trenutno isplaćuje u Srbiji.

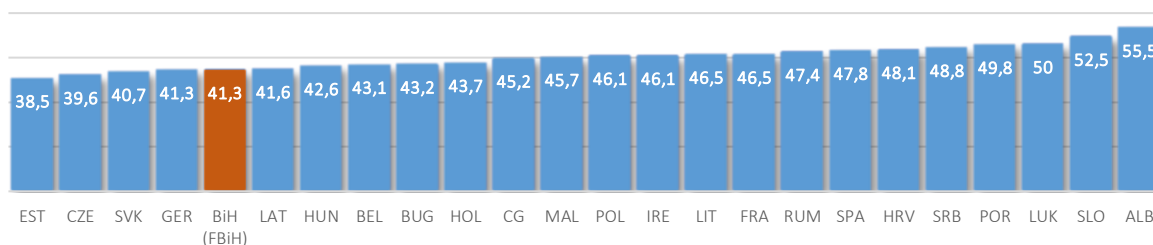
Grafikon 2: Poređenje prosječne minimalne bruto plate u Federaciji BiH i regionu

Izvor: Eurostat i Federalni zavod za statistiku
Kalkulacije ukupnog troška minimalne bruto plate je vršio autor

Drugi način upoređivanja minimalnih plata je da se one promatraju u odnosu na prosječnu platu koja se isplaćuje u državi, odnosno sa produktivnošću ekonomije. Primjera radi, minimalna plata u Luksemburgu je prošle godine iznosila €2.202, ali je njen udio u prosječnoj mjesečnoj plati koja je iznosila €4.916 bio 45 posto.

Grafikon 3: Poređenje odnosa minimalne bruto plate s prosječnom platom u FBiH, Evropi i regionu u 2019. godini bez uključenih naknada

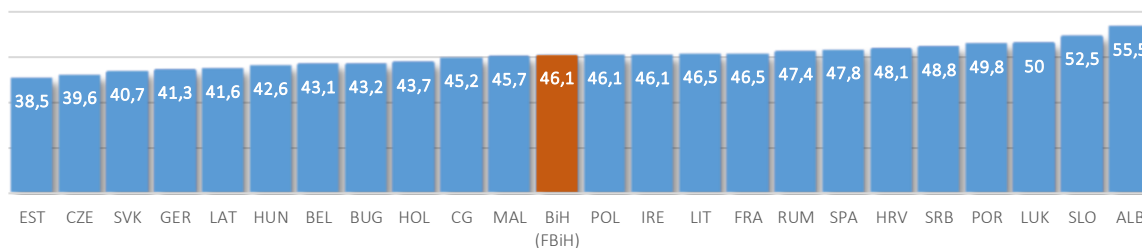
Izvor: Eurostat i Federalni zavod za statistiku

Generalno gledajući, prema zvaničnim podacima Eurostata iz 2019. godine (posljednji podaci koje je moguće porediti), udio minimalne plata u prosječnoj plati se u Evropi kretao od 38.5 posto u Estoniji do 55.5 posto u Albaniji. U Federaciji BiH je ovaj udio u 2019. godini (s uključenim neoporezivim naknadama) iznosio 46.1 posto, što otprilike odgovara evropskom prosjeku.⁴

³ Prema podacima kojima raspolaže autor, prosječna naknada za topli obrok i prevoz koja se isplaćuje u FBiH iznosi 224 KM mjesečno. Međutim, ovaj iznos se odnosi samo na one radnike koji primaju ove neoporezive naknade. Stoga se autor ovdje držao najkonzervativnije procjene prema kojoj ove naknade iznose oko 125 KM i odnose se na sve zaposlene u FBiH.

⁴ Udio je izračunat u odnosu na prosječnu bruto platu u Federaciji BiH tokom čitave 2019. godine, koja je iznosila 1.427 KM. Ovdje se radi o bruto plati koju zvanično objavljuje Federalni zavod za statistiku i koja ne uključuje troškove poslodavca. Stoga je minimalna plata izračunata u odnosu na taj brutu u iznosu od 589 KM.

Grafikon 4: Poređenje odnosa minimalne bruto plate s prosječnom platom u FBiH, Evropi i regionu u 2019. godini sa uključenim naknadama

Izvor: Eurostat i Federalni zavod za statistiku

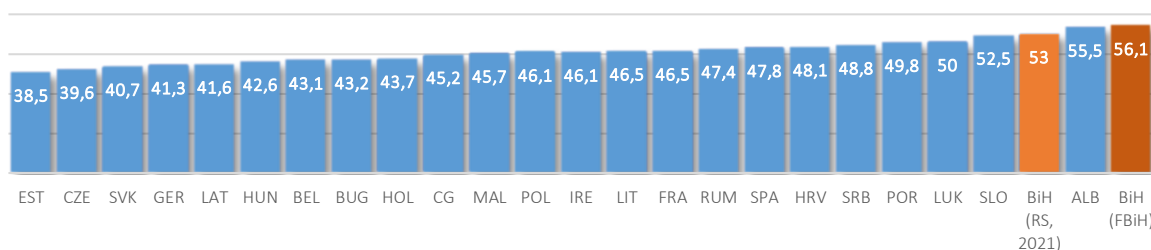
Gore navedeni podaci, dakle, ukazuju na to da je iznos minimalne plate u Federaciji BiH u skladu sa iznosom u državama sličnog nivoa ekonomske razvijenosti i produktivnosti, što naravno i dalje ne znači da je ona adekvatna i dovoljna za normalan život. Međutim, ovi podaci također pokazuju neopravdanost određenih zahtjeva prema kojima bi minimalna plata trebala iznositi 1.000 KM tj. više od prosječne plate u FBiH u ovom trenutku, što ne postoji niti u jednoj državi u Evropi.

U nastavku je prikazan uticaj rasta minimalne plate na privatni sektor, poslodavce, javne prihode i javna preduzeća.

Efekti rasta minimalne plate

U nastavku je data kalkulacija troškova za različite scenarije rasta minimalne plate, ali se posebno osvrćemo na scenarij povećanja minimalne plate na 570 KM, koji je također jedan od zahtjeva sindikata o kojem se često govori o medijima.

Grafikon 5: Poređenje odnosa minimalne bruto plate s prosječnom platom u FBiH, Evropi i regionu u 2019. godini, ukoliko je najniža plata 570 KM

Ukoliko bi FBiH povećala minimalnu platu sa 406 na 570 KM, njen udio bi se u odnosu na bruto platu u decembru 2020. godine povećao na 56.1 posto. Tako u čitavoj Evropskoj uniji i regionu ne bi postojala ni jedna administrativna jedinica koja ima veći udio minimalne plate u prosječnoj bruto plati. Minimalna plata u Republici Srpskoj je u maju 2021. godine povećana sa 520 na 540 KM (803.57 KM bruto - 411€). U odnosu na prosječnu bruto platu ove godine u Republici Srpskoj (1518 KM u martu) to je 53 posto.

Šta rast minimalne plate znači za privatni sektor?

Na početku, važno je imati na umu da su plate u privatnom sektoru manje nego u javnom sektoru i u prosjeku iznose oko 757 KM neto (ili 1.171 bruto).⁵ Ovo znači da je udio minimalne plate u prosječnoj

⁵ Statističke agencije u Bosni i Hercegovini zvanično ne vode ovaj podatak. Podatak predstavlja kalkulaciju autora tako što su posmatrane plate u sektorima koje su pretežno u privatnom vlasništvu i predstavljaju grubu aproksimaciju.

bruto plati u privatnom sektoru zapravo još veći, tako da bilo kakvo povećanje prevashodno ugrožava ovaj sektor. U ovom trenutku, udio minimalne plate u prosječnoj bruto plati u privatnom sektoru iznosi 50 posto. Ukoliko se ona poveća na 570 KM, njen udio bi iznosio čak 70 posto prosječne bruto plate u privatnom sektoru.

Grafikon 6: Udio najniže plate u prosječnoj bruto plati u privatnom sektoru

Dakle, prekomjernim rastom minimalne plate bi se posebno ugrozili oni sektori u kojima je prosječna neto plata manja od 600 KM. U tim sektorima koji su prikazani u nastavku trenutno radi oko 81.000 ljudi (37.000 žena). Ovo su sektori u kojima bi najvjerojatnije i najprije došlo do otpuštanja ukoliko dođe do naglog i pretjeranog rasta minimalne plate. Između ostalog, uključuju turizam i ugostiteljstvo, proizvodnju namještaja, tekstil i visokogradnju. Nadalje, udio žena koje rade u ovim sektorima je 45,6 posto, što je veće od udjela žena koje rade u čitavom privatnom sektoru (39 posto).

Tabela 1: Sektori u kojima je neto plata manja od 600 KM

SEKTOR	BROJ ZAPOSLENIH	BROJ ŽENA	Ø NETO PLATA
Ribolov i akvakultura	185	43	584
Pomoćne uslužne djelatnosti u vađenju ruda i kamena	391	19	542
Proizvodnja tekstila	4.609	2.992	499
Proizvodnja odjeće	9.588	7.860	445
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	7.565	5.285	420
Prerada drva i proizvodnja od drva i pluta, osim namještaja	7.820	1.220	525
Proizvodnja namještaja	6.778	1.555	588
Gradnja građevina visokogradnje	9.086	864	564
Smještaj	3.811	2.055	564
Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	20.662	9.817	477
Putničke agencije, organizatori putovanja turoperator i os.	783	378	515
Zaštitne i istražne djelatnosti	4.524	289	458
Djelatnosti kockanja i klađenja	5.505	4.695	534
Ukupno	81.307	37.072	

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Šta rast minimalne plate znači za poslodavce i izvozni sektor?

Bilo koji rast minimalne plate neminovno znači i rast troškova rada za poslodavce. U nastavku je dat prikaz rasta potencijalnih troškova rada za različite opcije rasta minimalne plate.⁶

Tabela 2: Rast troškova za poslodavce ukoliko dođe do rasta minimalne plate

Minimalna plata	Ukupni trošak za poslodavca	Rast ukupnih troškova u odnosu na trenutnu min. platu
406,56	658,42	
500	809,15	150,73
520	841,50	183,08
540	873,85	215,43
560	906,21	247,79
580	938,55	280,13
600	970,92	312,50

Kalkulacije je vršio autor

⁶ Pri izračunu ukupnog troška minimalne plate se radi uporedivosti prvo izbacila iznos poreza na dohodak (10 posto uz odbitak od 300 KM). Primjera radi, ukoliko se nova minimalna plata utvrdi na nivou od 500 KM, ona neto zapravo iznosi 480 KM i na taj iznos se računa trošak poslodavca.

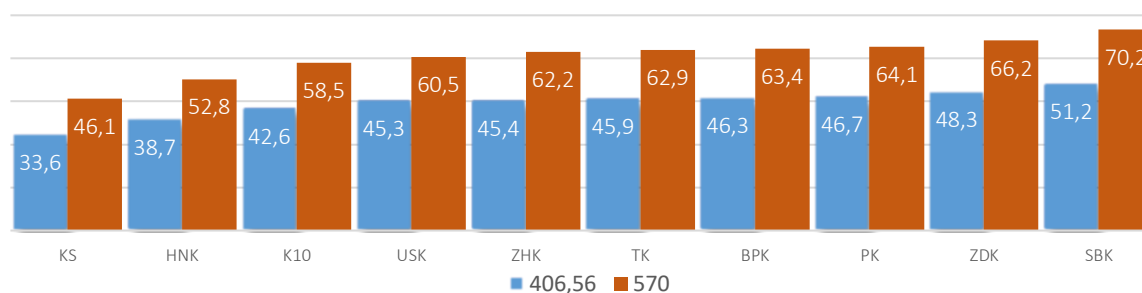
Rast troškova je potencijalno dobra vijest za javni sektor u vidu većih prihoda od poreza i doprinosa (više o tome u nastavku), ali je pogubno za privatni sektor i radnike sa najnižom platom, jer će vrlo vjerovatno doći do otpuštanja, posebno najranjivijih kategorija (vidjeti tabelu ispod).

STOPA NEZAPOLSENOSTI U FBiH (Q4 2020, ARS)	STOPA NEZAPOSLENOSTI ŽENA	STOPA NEZAPOSLENOSTI MLADIH (15-24)
17,5%	22,3%	40,4%

Izvor: Agencija za statistiku BiH – Anкета o radnoj snazi za IV kvartal 2020. godine

Ovaj problem je potencijalno još izraženiji u kantonima i opštinama s nižim prosječnim platama. Na primjer, u FBiH trenutno postoje 23 opštine u kojima je prosječna neto plata manja od 750 KM. Ovo uključuje neke od opština koje bilježe značajne izvozne rezultate poput Gračanice (649 KM), Visokog (663 KM), Tešnja (652 KM) i Gradačca (719 KM). Jasno je da bi pretjerani rast minimalne plate ugrozio konkurentnost firmi koje posluju na ovim područjima. Razlike među kantonima su također prikazane u nastavku.

Grafikon 7: Odnos minimalne plate u odnosu na prosječnu neto platu po kantonima (2020)

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Tabela 3: Pregled opština u kojima je prosječna neto plata trenutno ispod 750 KM

OPŠTINA/GRAD	PROSJEČNA NETO PLATA
Doboj-Istok	591
Domaljevac-Šamac	610
Gračanica	649
Tešanj	652
Visoko	663
Žepče	677
Bugojno	679
Čelić	688
Gornji Vakuf-Uskoplje	691
Čitluk	691
Drvar	694
Glamoč	700
Vitez	714
Doboj-Jug	717
Gradačac	719
Olovo	720
Odžak	726
Srebrenik	726
Kiseljak	729
Ilijaš	730
Kalesija	735
Kladanj	738
Maglaj	739

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Šta rast minimalne plate znači za javne prihode?

Na trenutnu minimalnu platu od 406.56 KM, FBiH i kantoni ukupno ubiru oko 255 KM doprinosa i poreza. U nastavku je data kalkulacija javnih prihoda u slučaju da se minimalna plata poveća na 570 KM što je otprilike 60 posto prosječne neto plate u FBiH u 2020. godini.⁷ Pošto je uslijed pandemije došlo do promjene broja zaposlenih, posmatran je broj radnika koji su u 2019. godini primali platu do 570 KM. Prema podacima kojima raspolaže autor, bilo ih je ukupno 194.463.

U odnosu na taj broj zaposlenih, rast minimalne plate na 570 KM bi potencijalno značio povećanje javnih prihoda od oko 205 miliona KM ($\approx$ 107 miliona za FBiH i $\approx$ 98 miliona za kantone). Međutim, za očekivati je da bi uslijed povećanja minimalne plate i rasta troškova za poslodavce došlo do otpuštanja radnika, pa tako i do pada javnih prihoda.

Tabela 4: Stanje 2019. godine (minimalna plata 406.56 KM)

Iznos plate (KM)	do 400*	400 – 420	421 – 440	441 – 440	461 – 480	481 – 500	501 – 520	521 – 540	541 – 560
Br. rad. koji prima platu	26.247	39.129	47.361	22.560	14.528	13.840	10.448	11.261	9.089
Doprinosi									
PIO	126,66	136,66	143,33	150,00	156,67	163,33	170,00	176,67	183,34
Zdravstvo	90,87	98,05	102,83	107,61	112,40	117,18	121,96	126,74	131,52
Nezaposlenost	11,01	11,88	12,47	13,04	13,63	14,20	14,79	15,36	15,95
Porez na dohodak	8,00	11,00	13,00	15,00	17,00	19,00	21,00	23,00	25,00
Ukupan god. prihod	74.501.585	120.950.869	154.376.021	77.331.168	52.248.499	52.100.957	41.091.984	46.184.064	38.807.485
Ukupno	657.592.632 KM	godišnje							

*Pošto ne znamo kakva je tačno distribucija radnika koji primaju manje od 400 KM, realno je pretpostaviti da velika većina prima nešto manje od toga iznosa, tako da se porezi i doprinosi ove grupe radnika računaju kao da im je prosječna plata 380 KM.

Tabela 5: Stanje ukoliko je minimalna plata 570 KM

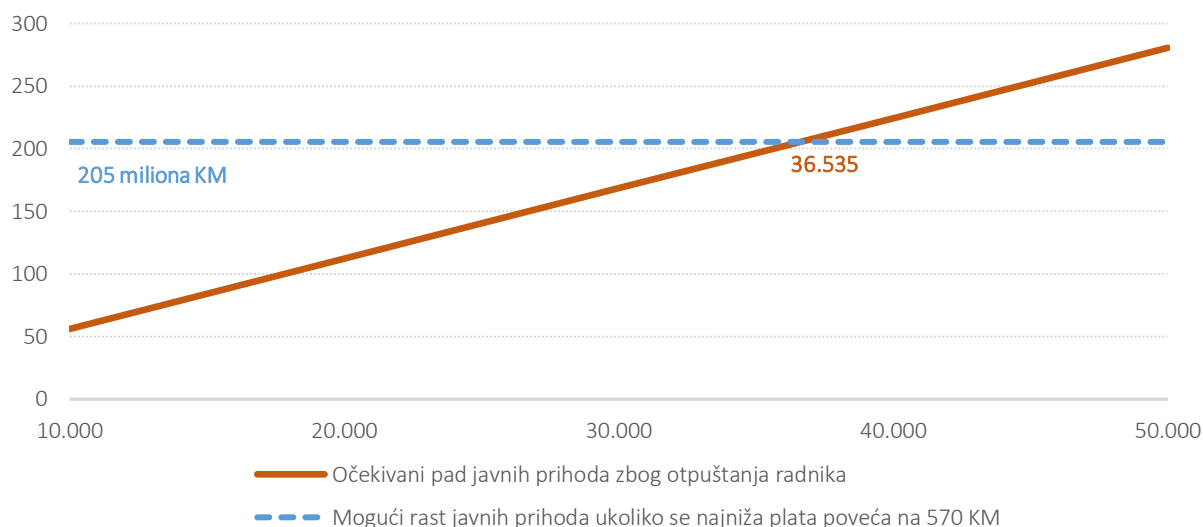
Iznos plate (KM)	do 400	400 – 420	421 – 440	441 – 440	461 – 480	481 – 500	501 – 520	521 – 540	541 – 560
Br. rad. koji prima platu	26.247	39.129	47.361	22.560	14.528	13.840	10.448	11.261	9.089
Doprinosi									
PIO	190,01	190,01	190,01	190,01	190,01	190,01	190,01	190,01	190,01
Zdravstvo	136,30	136,30	136,30	136,30	136,30	136,30	136,30	136,30	136,30
Nezaposlenost	16,52	16,52	16,52	16,52	16,52	16,52	16,52	16,52	16,52
Porez na dohodak	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00
Ukupan god. prihod	116.483.136	173.652.936	210.186.223	100.120.377	64.474.682	61.421.366	46.367.806	49.975.867	40.336.618
Ukupno	863.019.015 KM	godišnje							
Razlika	+205.426.383 M								

U nastavku (Grafikon 8) su prikazane kalkulacije o mogućem padu javnih prihoda ukoliko bi došlo do otpuštanja između 10.000 i 50.000 radnika, nakon povećanja minimalne plate. Ukratko, sa svakim izgubljenim radnim mjestom nakon povećanja minimalne plate na 570 KM, država bi izgubila 4.438 KM prihoda godišnje. Pored toga, povećat će se i troškovi osiguranja u slučaju nezaposlenosti. Prema najkonzervativnijim procjenama, to je trošak od 1.173 KM po radniku koji ostaje bez posla.⁸

⁷ Ovo je također jedan od zahtjeva sindikata o kojem se često govori o medijima. Pri tom, treba još jednom istaći da ni u jednoj državi u Evropi udio minimalna plate u prosječnoj plati ne iznosi više od 55.5 posto (Albanija).

⁸ Osiguranje od nezaposlenosti se isplaćuje u periodu od 3 do 24 mjeseca, zavisno od staža osobe koja ostaje bez posla. Pošto bi rast nezaposlenosti uslijed rasta minimalne plate uglavnom pogodio mlade ljude, procjena je vršena na najkonzervativniji način tako što svi ljudi koji ostaju bez posla primaju tek 3 mjeseca naknade. Stvarni trošak bi zasigurno bio veći.

Grafikon 8

Broj otpuštenih radnika	Pad javnih prihoda po radniku	Rast troškova osiguranja od nezaposlenosti	Ukupan godišnji pad javnih prihoda
10.000	4.438	1.173	56,11 miliona KM
20.000	4.438	1.173	112,22 miliona KM
30.000	4.438	1.173	168,33 miliona KM
40.000	4.438	1.173	224,44 miliona KM
50.000	4.438	1.173	280,55 miliona KM

Dakle, ukoliko zbog rasta minimalne plate dođe do otpuštanja 50.000 radnika koliko trenutno iznose najave poslodavaca, gubitak javnih prihoda zbog rasta nezaposlenosti bi bio znatno veći (280 miliona KM) od rasta javnih prihoda po osnovu većih poreza i doprinosa zbog povećanja minimalne plate (205 miliona KM).

Već sa 37.000 otpuštenih radnika se izjednačava rast javnih prihoda zbog rasta minimalne plate i pad javnih prihoda zbog povećanja nezaposlenosti. Pored toga, došlo bi i do pada PDV-a zbog manje privatne potrošnje. Ili, još jednostavnije, ukoliko svaki treći radnik koji trenutno prima minimalnu platu zbog povećanja te plate na 570 KM ostane bez posla, javni prihodi bi ostali na istom nivou prije njenog povećanja.

Uz to, rast minimalne plate bi opteretio budžete kantona i FBiH na nekoliko drugih načina. Kao prvo, rast minimalne plate će dovesti **do većih izdataka za plate na svim nivoima vlasti koje se isplaćuju iz budžeta**, a koje se trenutno nalaze ispod nivoa koji se bude utvrdio. Drugo, član 6. Zakona o platama i naknadama u organima vlasti FBiH, propisuje da osnovna plata ne može biti niža od 70% prosječne neto plate u FBiH, tako da će doći do većih izdataka i po ovom osnovu ukoliko zbog rasta minimalne plate dođe do rasta prosječne plate u FBiH.

Treće, rast minimalne plate će neminovno dovesti do rasta prosječne plate u FBiH, a samim tim i do većih izdataka za razne naknade koje su vezane sa nju kao što su topli obrok, naknade u slučaju smrti i teže bolesti, te brojne druge. Pored toga, u nekim kantonima je i refundiranje troškova bolovanja vezano za minimalnu platu.

Konačno, dugoročni trošak za društvo zbog odlaska radne snage, gubitka vještina i smanjenja međunarodne konkurentnosti bi bio izuzetno veliki.

Šta rast minimalne plate znači za kupovnu moć radnika?

Rast minimalne plate u idealnom slučaju dovodi do rasta kupovne moći i životnog standarda najsiromašnijih radnika. U tabeli ispod je dat prikaz za koliko bi se potencijalno povećala agregatna kupovna moć u FBiH, ukoliko se minimalna plata poveća na 570 KM i ukoliko ne dođe ni do kakvog gubitka radnih mjesta (što je krajnje nerealno očekivati). Nadalje, imajući u vidu da osobe s nižim dohotkom u pravilu imaju veću marginalnu sklonost potrošnji, te da bi vjerovatno potrošili većinu svojih primanja, za pretpostaviti je da bi multiplikativni efekat na bruto domaći proizvod FBiH zapravo bio još veći.

Tabela 6: Rast kupovne moći ukoliko se minimalna plata poveća na 570 KM u odnosu na trenutnu minimalnu platu (u odnosu na broj radnika 2019. godine)

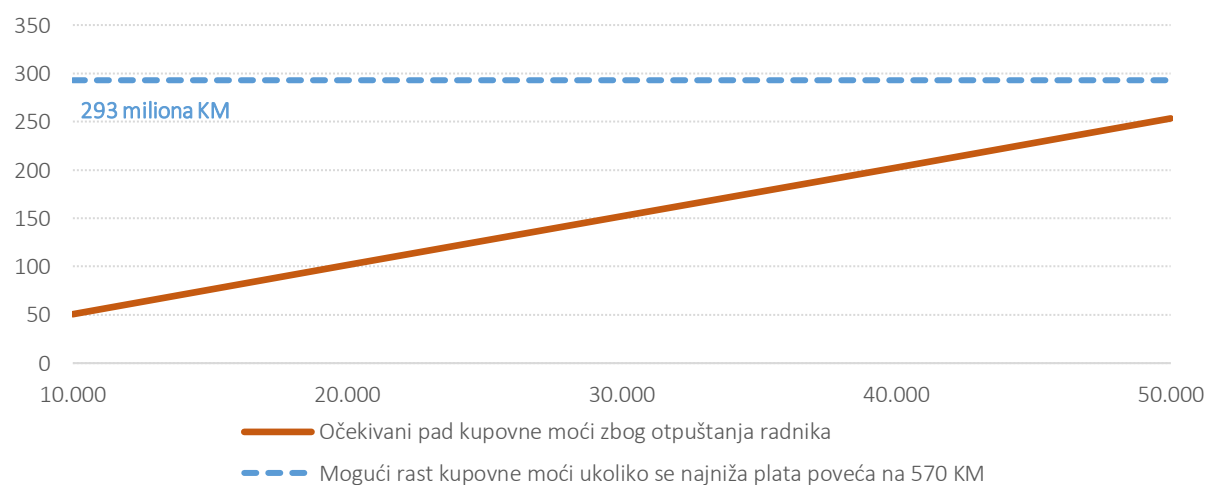
Iznos plate (KM)	do 400*	400 – 420	421 – 440	441 – 440	461 – 480	481 – 500	501 – 520	521 – 540	541 – 560
Br. rad. koji prima platu	26.247	39.129	47.361	22.560	14.528	13.840	10.448	11.261	9.089
Rast kupovne moći po radniku u odnosu na trenutnu minimalnu platu	≈ 190 KM	≈ 160	≈ 140	≈ 120	≈ 100	≈ 80	≈ 60	≈ 40	≈ 20
Ukupan mjesečni rast kupovne moći	4.986.930	6.260.640	6.631.380	2.707.200	1.452.800	1.107.200	626.880	450.440	181.780
Ukupno	292.863.000 KM godišnje								

*Kao i u prethodnom slučaju pošto ne znamo kakva je tačno distribucija radnika koji primaju manje od 400 KM, realno je pretpostaviti da velika većina prima nešto manje od toga iznosa, tako da se povećanje kupovne moći ove grupe radnika računa kao da im je prosječna plata 380 KM.

Ponavljamo, međutim, da će povećanje minimalne plate dovesti do određenog pada zaposlenosti, tako da će postojati ljudi koji će ostati bez bilo kakvog dohotka. Pošto a priori nije moguće reći koji su to radnici i sa kakvim primanjima, najkonzervativnija procjena je da bi gubitak mjesečnog dohotka po radniku koji izgubi posao iznosio 520 KM (minimalna plata, plus ostale naknade), premda bi on zasigurno bio nešto veći.

U nastavku (Grafikon 9) su prikazane kalkulacije o mogućem padu kupovne moći ukoliko bi došlo od otpuštanja između 10.000 i 50.000 radnika, nakon povećanja minimalne plate. Pri tom treba imati na umu da bi određeni period barem jedan dio dohotka bio nadoknađen kroz osiguranje od nezaposlenosti. Dakle, kao što se može vidjeti iz tabele i grafikona ispod, iako je i sa 50.000 otpuštenih radnika rast kupovne moći zbog povećanja minimalne plate u prvoj godini veći od pada kupovne moći zbog izgubljenih radnih mjesta, dugoročna šteta za društvo je neprocjenjiva. Ukoliko ljudi duži vremenski period ne budu uspješni da se ponovo zaposle, izgubit će vještine koje su do tada stekli, dok će neki zasigurno napustiti državu, što je kako ekonomski, tako i društveni problem.

Grafikon 9

Broj otpuštenih radnika	Pad godišnje kupovne moći po otpuštenom radniku	Nadoknada dohotka kroz osiguranje od nezaposlenosti	Neto godišnji pad kupovne moći po radniku	Ukupan godišnji pad javnih prihoda
10.000	6.240	1.173	5.067	50,67 miliona KM
20.000	6.240	1.173	5.067	101,34 miliona KM
30.000	6.240	1.173	5.067	152,01 miliona KM
40.000	6.240	1.173	5.067	202,68 miliona KM
50.000	6.240	1.173	5.067	253,35 miliona KM

Šta rast minimalne plate znači za plate u javnim preduzećima?

Prema čl. 78, stav (2) Zakona o radu “najniža plata određuje se na osnovu najniže cijene rada utvrđene kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu.” Ovo znači da bi se, u slučaju povećanja minimalne plate, ujedno povećala i najniža satnica koja bi se potom primjenjivala na kolektivne ugovore u javnim preduzećima.⁹ Množenjem veće satnice sa koeficijentima došlo bi do rasta plata u javnim preduzećima od 20 do 40 posto, uključujući ona koja trenutno posluju negativno, dok bi istovremeno radnici u privatnom sektoru ostajali bez posla, čime bi došlo do još jedne deformacije tržišta rada u Federaciji BiH.

Kolektivni ugovor	Trenutna najniža satnica	Preračunata najniža satnica ukoliko se minimalna plata poveća na 570 KM	Rast plata u javnim preduzećima
Elektroprivreda	2,72		22%
Rudnici	2,70	3,31	23%
Pošte	2,60		27%
Željeznice	2,35		41%

Slučaj Slovenije

Slovenački primjer treba da posluži kao upozorenje za FBiH kada je u pitanju rast minimalne plate. U martu 2010. godine, Slovenija je povećala najnižu platu za 23 posto — sa €597 na €734 bruto. Od svih zemalja koje su povećale minimalnu platu u periodu od 2008. do 2012.g. (Slovačka, Latvija i Bugarska), Slovenija se odlučila za daleko najveći rast.

U isto vrijeme, Slovenija je bila jedna od tri zemlje članice Evropske unije koja je zabilježila najveći pad bruto domaćeg proizvoda.¹⁰ Konkretnije, istraživanje (Vodopivec, 2015) pokazuje da je povećanje minimalne plate imalo značajan negativan uticaj na zaposlenost, posebno kada su u pitanju mladi ljudi i niskoobrazovani radnici. Pored toga, dovelo je do pada međunarodne konkurentnosti slovenačke ekonomije.

Zaključak

- Uzimajući u obzir da minimalna plata nije usklađena od 2016. godine, potrebno je njeno povećanje, što je nešto oko čega se slažu svi, kako sindikati i poslodavci, tako i Vlada Federacije BiH. Ključno pitanje je, međutim, za koliko i kako naći pravi balans između realne potrebe i nerealnih zahtjeva.
- Posmatrajući iskustva određenih zemalja, uključujući i primjer Slovenije, jasno je da **naglo i prekomjerno povećanje minimalne plate može ugroziti upravo one ljude kojima je namijenjena**, dovesti do otpuštanja najranjivijih skupina poput žena i mladih, te dodatno povećati prisustvo sivog tržišta u Bosni i Hercegovini. Ovim se dodatno obeshrabruje ostanak mladih ljudi u državi i

⁹ Zašto tačno dolazi do ovoga? Ukoliko se minimalna plata poveća na 570 KM, to znači da bi minimalna satnica iznosila oko 3.31 KM. Pošto je u kolektivnim ugovorima u javnim preduzećima trenutno propisan minimalni iznos satnice koji se isplaćuje radnicima, vrlo je vjerovatno da bi se nova minimalna satnica morala primjenjivati i na kolektivne ugovore, čak i onih radnika koji trenutno zarađuju više od minimalne plate.

¹⁰ S druge strane, najveći rast BDP-a u tim godinama je ostvarila Poljska koja je otišla u suprotnom smjeru i smanjila najnižu platu.

dugoročno dovodi u pitanje održivost čitavog ekonomskog sistema. Ponajviše, posljedice ovoga bi trpio privatni sektor, uzimajući u obzir zaštitu koju uživaju ljudi koji rade u javnom sektoru.

- Da bi napravili barem neke uštede zbog značajnog povećanja troškova poslovanja, za očekivati je da će poslodavci u privatnom sektoru smanjiti određene naknade poput toplog obroka, tako da **radnici uprkos rastu minimalne plate neće nužno vidjeti rast plata "na ruke"**, čime se gubi smisao njenog povećanja u trenutnom zakonodavnom okviru.
- Pored toga, treba imati na umu da rast minimalne plate prema trenutno važećim propisima **može dovesti do rasta plata u javnim preduzećima**, uključujući i plate onih koji i u ovom trenutku zarađuju znatno više od minimalne plate.
- Uzimajući u obzir značajne ekonomske razlike koje postoje u FBiH, potrebno je razmisliti o utvrđivanju minimalne plate po sektorima i/ili kantonima umjesto propisivanja jedinstvene minimalne satnice na teritoriji čitave FBiH. Jedan od načina je da se minimalna plata odredi pregovaranjem između sektorskih sindikata i poslodavaca kao što je slučaj u nekim državama Evropske unije.
- Rast minimalne plate ne mora nužno dovesti do rasta javnih prihoda, ukoliko ona dovede do značajnog gubitka radnih mjesta. Pored toga, i uzimajući u obzir da su javnih prihodi u prvih šest mjeseci 2021. godine veći nego u rekordnoj 2019. godini, postavlja se pitanje zašto bi državi uopšte trebali dodatni prihodi.

Reference

ILO. (2012). *Boosting Jobs and Living Standards in G20 Countries: A Joint Report by the ILO, OECD, IMF and the World Bank*. Geneva: ILO.

Manning, A. (2021). The elusive employment effect of the minimum wage. *Journal of Economic Perspectives*, 35(1), 3-26.

OECD. (2018). *Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy*. Paris: OECD.

OECD. (1994). *The OECD Jobs Study: Facts, Analysis, Strategies*. Paris: OECD.

Vodopivec, M. (2015). The Employment and Wage Spillover Effects of Slovenia's 2010 Minimum Wage Increase. *European Scientific Journal*.